

Hárs József:

SAN GIMIGNANO TORNyai

Időtlen idők óta meg-megújuló elszánással kerestem olyan kínálatot az utazási irodák ajánlatai között, amely célba veszi San Gimignánót. Aztán vagy nekem nem felelt meg a dátum, vagy ha minden rendben lett volna, hiába vártam türelemmel, hogy más is felfedezze a lehetőséget. Általában az érdeklődő turisták év elején megrohamozták az olasz földre induló járatokat, de a „szép tornyok városát” rendre elkerülték.

Leendő útitársam már megfogalmazta a kérdést: miért olyan fontos nekem ez a hely, ha más ennyire nem vonzódik iránta? A csattanós válasz az UNESCO berkeiből érkezett: a Szent Geminianus modenai püspökről elkeresztelt toszkánai helységet felvették a világ kulturális és természeti örökségének előkelő listájára. Akkor pedig már csak van ott valami néznivaló, hát nem?

Jó darabig mély csend: csak négyen szerénykedtünk a listán. Érdekes módon a soproniakat ma már nehezen lehet rávenni arra, hogy társasutat válasszanak nyaralásuk formájaként. Az autósok sátrat visznek, legfeljebb apartmant foglalnak. Már másik társasút latolgatásába kezdtünk, amikor megszólalt a telefon: végre akkora a létszám, hogy biztosan indulhatunk. Aztán nekilódult a jelentkezők sora, s kettő híján tele lett a busz.

A Kisalföld Volántourist „Az itáliai reneszánsz bölcsője” címen szervezte több helyről az ötnapos csillagtúrát. A busz Budapestről startolt, s az ötödik nap végére oda futott be.

Montecatini Terme fürdőhely egyik szállodájából kiindulva, a programfüzet szerint Firenze, Lucca, Pisa és Siena városa mellett mutatják meg nekünk San Gimignánót is. Nem lesz az kevés? A valóság még szűkebben mérte számunkra az időt.

+++

De térjünk vissza az előkészületekre. Ma már meg lehet jelölni a buszbeli helyet. Ebből következik, hogy ajánlatos a programfüzet megjelenésekor lecsapni a sofőr mögötti ülésre, akár a Mercedes, akár a kevésbé kényelmes Ikarusz indul majd velünk. Ennek a hátránya kézenfekvő: korán kell megfizetni az előleget rá.

És még egy, ami viszont nem az ülőhelytől, hanem a dátumtól függ: ki tudja megjósolni, kegyes lesz-e hozzánk az időjárás? Az augusztus Toszkánában még annyira napos, hogy legfeljebb kétszer lehet eső — áll a sokéves statisztikákban. Nos akkor legyen augusztus nyolctól 12-ig.

A döntéstől kezdve már csak az az érdekes, mit kell eső és hűvös légáramlatok ellen becsomagolni. Milyen jó, hogy van Internet és hogy annyiféle cég találja a nyaralni vágyók számára az előrejelzések adatacsokrait. Apró ábrák mutatják a sárga tányérként ragyogó napot, vagy azt a nem kívánt helyzetét, amikor szürke felhők mögé bújnak, hát még, amikor csak ezek a felhők sírnak a képen, netán villámlanak is.

Az indulás előtt alig egy héttel még minden ragyogott. Ahogy közeledett az idő, fogyott a sárga. Aznap reggel már mind az öt napon zokogó kilátástalanság sorakozott a képernyőn. Bízni most már csak abban lehetett, hogy nekem eddig lényegében még mindig szerencsém volt az időjárással. Helsinkitől Gibraltárig, Normandiától (naná) Jordániáig. És most is bevált. Oda- és visszaútban volt ugyan zápor, de ott a célban csak stílszerűen a borkóstoló közben csapkodott az istennyila, s ömlött az égi dézsákból a víz a terasz tetejére (nem a boros flaskákba). És gyönyörű szép kettős szivárványban gyönyörködhattunk odafelé. Másnap tudtuk meg, hogy nem azért álltak az ültetvények az út mentén rizsföldeket megcsúfoló vízben, mert ez az új termesztési mód, hanem azért, mert majdnem egész Itáliát ítéletidő sújtotta, órákkal korábban. Tanulság: nem érdemes az indulás napján internetezni.

+++

Nagynehezen megtudtuk (pedig jó üzlet lenne, s hosszú utakon a buszban is vetíthető), hogy 2004-ben készült az útról referenciacsillagfilm. Rendelésünkre ahhoz még időben érkezett, hogy láthassuk, amint erősen emelgetve lábukat, másznak fel vállalkozó elődeink San Gimignano egyik tornyára. A meredek lépcsőkön? Igen. Másznak. És sokan. Közben a

szöveg szerint nagyon megéri körbenézni az 54 méter magasságból. Nosza, csak már lennének ott. Ám előbb még oda is kell érni.

Nekünk ezúttal is, mint tavaly a Fekete-erdő és Elzász csodái c. úthoz, a Lackner Kristóf utcai buszpályaudvaron csak 9 után kellett csatlakoznunk. A hajnal óta utazókkal együtt itt kaptuk meg az idegenvezetőt, Pajter Martinát és a sofőroket. Ismerősök, nagy örömmel üdvözlöttük egymást. A vezetők mögötti második sorból figyelhettünk az útra és a szövegre. Autóutakon és autópályákon haladtunk célunk felé. A közbeiktatott két, nem hosszú pihenővel együtt tizenegy óra. (Valamikor útközben némi vita: az lenne ott a volt olasz határállomás?) Már este fél kilencre járt, mire betolathattunk a Hotel Europa udvarára.

+++

Martina odaútban begyűjtötte a belépőkre a pénzt. Kellemes meglepetésként kiderült, hogy annak alig a felét kellett adni, amit a prospektusban leírtak. Igaz, hogy a pisai ferde torony nem képezte az ajánlat tárgyát, mert oda nem lehet csoportosan jegyet váltani.

Mint mindig, most is voltak olyanok, akik nem óhajtottak részt venni a közös nézelődésben. Vagy egy tucatnyi útitársunk a vacsorákra sem fizetett be, s majszolták a hűtőtlen hazai felvágottat és száradó kenyeret végig. Lehet, hogy igaztalanul vádoltuk magunkban őket: csupán azért jöttek velünk, hogy otthon eldicsekedhessenek a nyaralásukkal. Ahogy a messziről jöttek. Mondhatnak, amit akarnak.

No, mielőtt még a kevésbé tehetősekkel szembeni lenézéssel gyanúsítanak, be kell vallanom, hogy nagyot csalódtunk szállásunkban és ellátásunkban egyaránt. Az illetékes szálláseosztók mindig csak az utolsó pillanatokban közvetítik az érkező csoportokat az éppen szabad helyekre. Gondolták, ezeknek a magyaroknak jó lesz az előnyösen hangzó Hotel Europa. A három csillag fenn tündöklött a névtáblán, de néhány útitársunk reggelre kelve jelezte Martinának, hogy fejük fölül csöpög a trutymó a zuhanyozóba. Mivel idegenvezetőnk perfekt olasz tudásának sebessége meghaladta a helybeliekét, kaptak másik szobát.

A vacsoránkon is csak a következő estén lehetett valamennyire segíteni. Akkor sem azon, hogy a reggeltől estig szolgálatban álló pincérek és pincérnők végső erőbedobással ne szaladgáljanak több mint két óra hosszat — sokszor csak egy-egy tányérral a kezükben —, mire úgy-ahogy elláttak bennünket. A reggelik még vigasztalanabbak voltak. Aki nem igyekezett, legfeljebb egy celofánba csomagolt croissant-t és/vagy egy szintén csomagolt kétszersültet talált a svédasztalnak kinevezett négylábún.

+++

Az eredeti program még el sem kezdődött, már felborult. Martina a mobilján folytatott tanácskozás után, hozzájárulásunkat kérve, megállapodott Kelemen Katalinnal, a kijelölt firenzei idegenvezetőnővel, hogy oda csak az utolsó napon megyünk, mert az Uffizi akkor, azon a szombaton fogad bennünket. Hát akkor vegyük sorba az eseményeket a kronológia szerint.

+++

Az első toszkánai éjszaka után borús reggelre ébredtünk, de hamar eloszlottak a felhők. Autópályán robogtunk Luccába, a frissen keresztelt Észak Rómába tartó zarándokainak pihenő- és a rajtuk gazdagodó kereskedők munkahelyére. Hamarosan megálltunk a kerek 83000 lakosú város történelmi belsejét körítő, a késő középkorból ránk maradt, 4200 m hosszú erődítése előtt. Ismerkedésünk elején a széles falakon kialakított sétány fái közül pillanthattunk be a háztömbök közé, egy hozzáértéssel gondozott, szökőkutas kertbe.

A sétányról leereszkedve a Chiesa San Fredianóban, valójában Szent Zita nyughelyén töprenghettünk azon, hogyan maradhatott meg a kis cseléd múmiája teljes épségben századokon át? Valószínű, hogy a számlálatlanul elmosogatott ön- és ólomedények okozták a halálos mérgezést és a késő időig ható konzerválást. Egy Lucca környéki faluból került 1224-ben, 12 évesen, a dúsgazdag Falinelli család szolgálatába, s maradt 48 évig, haláláig. A szolgálólányok patrónája, s a város védőszentje. Ha szent, csodái is kellett, hogy legyenek. Martina azt mesélte el, hogy Zita titkon vitte gazdáitól kosárban a kenyeret a szegényeknek. Amikor ezt felfedezték, katonákat küldtek utána. Mutassa a letakart kosár tartalmát! Hát cipók

helyett rózsák voltak benne. (Az elbeszélés meglepően hasonlít a mi Árpádházi Szent Erzsébetünk egyik csodájára.) Ehhez még egyet olvastam: gazdától „szerzett” bundát adott kölcsön egy koldusnak, aki szerencsére időben visszahozta azt, s mint Krisztus mutatkozott be a cselédlánynak.

Hátunk mögött a felső részén mozaikkal díszített homlokzattal, szűk utcákon, autók között igyekeztünk előre, látnivalótól látnivalóig. Talán bizonyosság az etruszk eredettől máig folyamatos városi életre, hogy a rómaiak amfiteátrumát lakásokkal építették tele. Így bizonyára érdekesebb a látvány, mintha a régészek kívánsága szerint restaurálhatnák a kétezeréves építményt. Kintről az ellipszis formájú térre belépve, merengtünk tovább a múlton.

A köpönyegének felét koldusnak adó Szent Márton a névadója a legalább 1400 éves kezdetekre visszavezethető dómnak. Alighanem ez a legrégebbi a város számos temploma közül. Mellette a püspöki palota.

Különös egyházat szenteltek a 12. században Szent Mihály arkangyalnak. Homlokzata jócskán magasabb, mint maga a főhajó. Oldalról nézve kérdéses, meg tudnak-e állni nagyobb szélviharban az oszlopos árkádok és legfelül maga a szárnyas angyal.

A századokig önálló városállam leghíresebb szülöttei — egy pápán és egy ellenpápán kívül, több zeneszerző. Boccherini, Catalani, no és a legismertebb: Puccini. Űlő szobra az előbbi templom közelében látható, néhány lépésnyire szülőházától (apja a templom orgonistája volt). A hegedű virtuózának, Paganininak emléktáblája van a közelben. Hercegi szólóhegedűs és karmester volt 1805 és 1810 között a városban.

Talán lesz még annyi időnk — reméltük —, hogy beanalizhatunk egy jó, tartalmas minestrát (zöldséglevest), de hiába volt velünk Martina, csodát ő sem tehetett. Csak a rendelésig jutottunk, de mindenkit kiszolgáltak, csupán minket nem. Elfogytak a percek: be kellett érniük a buszon vásárolható poharas gombalevessel. Azért ez sem volt rossz...

+++

Délután Pisába rándultunk át. Időnket a tervezett „megmártózás a tengerben” határolta be. Ezért és a nagy tömeg, valamint a feljutás előnytelen időpontjai miatt lemondunk arról, hogy megmásszuk a tornyot. (A világhíresség, ferdeségének 12 évi kíméletes csökkentése után, 2001-től nyílt meg újra a közönség előtt.) Nem bántam túlságosan, hiszen évtizedekkel előbb akkor voltam fenn családotul a harangoknál, amikor még szólhattak. Össze is rezzentünk a kongatástól. Ezzel együtt vigyázzunk a három középkori csoda — a keresztelőkápolna, a dóm és a temető — egymás mellettiségének mélyebb értelmére: az élet kezdetének a jelképe a keresztelőkápolna, az imádságos életé a dóm és az élet végéé a temető.

A Campo Santo Monumentale oszlopcsarnoka mint egy óriási kerengő. A második világháborúban erősen megrongálódott falfestményeit aprólékos munkával még most is renoválják. Régi és újabb szobrok, szarkofágok sorakoznak előttük. Közöttük az olasz egység apostolának Cavour grófjának a mellszobra. Nem sikerült megfejtennem a kérdést, hogy mi volt a kapcsolata a várossal. A szárd miniszterelnök nem itt született, nem itt élt és nem itt temették el.

Egy másik híresség kötődése azonban egyértelmű: Galileo Galilei, a világméretű romboló-váltó természettudós, nemcsak itt született, de jó darabig az egyetemen tanult, majd ott lektorként dolgozott. A legenda szerint különféle tárgyaknak a ferde toronyról való ledobásával vizsgálta a szabadesés törvényszerűségét. Hőmérőjéről, távcsövééről, az inga lengésének tanulmányozásáról stb. szól a tudománytörténet, inkvizíciós peréről a történelem. Vagy akár a drámairodalom. Németh László darabja jut eszembe.

Egy szó mint száz: a Csodák terének építményei lefoglalták minden turista idejét és érdeklődését, a mienkét is. Pedig van beljebb egy történelmi belváros is, az Arno két partján, meg a ma már 40 000 hallgatót számláló egyetem.

+++

Amikor leszálltunk a buszról, hogy a nyílegyenesen a tengerhez vezető utcán elinduljunk Pisa város strandjára, értetlenül hallottuk a partnak csapódó hullámok dübörgését.

No nem, ezért nem vetkőzödünk a buszban. Közelebről már nem volt annyira félelmetes, hogy a Liguri tenger északnyugatról ostromolja a hatalmas sziklából összehordott hullámtörőket, hiszen azok félkaréjban védték a szerény méretű homokos partot. Néhány gyerek buzgón építette-rontotta várait, a felnőttek a sárguló napfényben sütkéreztek a kőlapokon. A higiéniét egy öntöttvas vízcsap jelentette. A szórakozást pedig a járda mellé telepített, egyelőre még szunyókáló ringlispil.

Betelve a látványtól, ahogy a hullámok az egekig csapódtak, majd visszazuhanva szétpermeteztek a sziklákon, felfedeztünk egy fagylatozót. Egyhatvanért akkora kétféle gombócos fagylatokat szopogathattunk, amilyeneket itthon legszebb álmunkban sem tudtunk elképzelni. Igyekezni is kellett, hogy ne vesszen kárba a tölcser feletti része.

+++

Második toszkánai napunk délelőtti San Gimignano-ban, délutánja Sienában telt el. Közben pedig kóstoltuk a borokat.

Az itthoni felkészülés során rászálltam az Internetre, s begyűjtöttem az adatokat San Gimignano-ról. Hamarosan kiderült, hogy a hajdanán hetvennél is több toronyból mára legfeljebb 13 maradt (egyik forrás szerint tizennégy, de ez a helyszínen sehogysem jött össze). Ezek közül is csak a Torre Grossa, a Kővér torony mászható meg (200-nál több lépcső). Végül soron az igen tájékozott idegenvezetőnk is sokat mondott el a múltból, így aztán, legalább utólag, több kérdésemre találtam választ. Másokra pedig nem.

Az egymással nem mindig békés eszközökkel vetélkedő családok építették ezeket a lakótoronyokat. Természetesen nem helyi sajátosság. Luccában is látható egy, tetején kert, fával. Sedlmayer János építész rajza szerint Sopron belvárosa sem szűkölködött a lakótoronyokban. Mostanság azonban úgy értékeli kezdeti lelkesedését, hogy a szerinte feltételezettek nem mindegyike volt torony.

A 12. századtól gazdagon virágzó kisvárosra, sáfrányból készített festékére, selyemmanufaktúráira, kereskedelmére és szőlőre szemet vetett Firenze. Célját akkor érte el, amikor a családi viszályok kíméletlensége odáig fajult, hogy a békesség megteremtésére maguk a san gimignanoiak hívták be őket. Uralmuk 1353-tól számítható. A máig látható tornyok megmaradását pedig egy 1626-ban hozott városi rendelkezés biztosította. A haza nagyságának emlékére kell ezeket védeni, karbantartani — mondták ki akkor.

Legtöbbjük a Piazza della Cisterna körül csoportosul. Ez a tér volt — földalatti víztárolójával — a városka központja. Az 54 méter magas Kővér torony a második városháza része. Ennél és elődjénél magasabbra nem építhettek tornyot a nemes családok. Ezeknek a nem nagyon kényelmes lakásoknak legfelső szintjén volt a konyha. Részben azért, hogy az alsó szinteken ne füstölődjenek, másrészt a tűzvédelem szempontjából. Fárastó lehetett a fel-le közlekedés a külső falépcsőkön.

A téglapületek belső tereit a korai századokban szebbnél szebb falfestményekkel díszítették. Az ott vásárolt, számos színes reprodukciót tartalmazó könyv képeinek túlnyomó része a paloták és templomok 12—15. századi alkotásait mutatja be. A részletek így jobban élvezhetők, mint a helyszín félhomályában.

Az 1148-ban felszentelt, háromhajós, román stílusú „dóm”-ot háromszáz évvel később hosszabbították meg. Addigra már készen volt a baloldali falon végighúzó, ótestamentumi témákat feldolgozó freskósorozat és a jobb oldalin az újtestamentumi. A templom mai formáját megadó Giuliano da Maiano az alkotója a könyv szerinti mesterműnek, a Szent Fina kápolnájának. Ebben Domenico Ghirlandaio, a híres firenzei mester, festette meg a város védőszentjét, amint megjelenik neki Nagy Szent Gergely pápa, hogy bejelentsen, nyolc nap múlva fog meghalni. A másik festmény „Szent” Finát már holtan, a temetésén ábrázolja. A hagyomány szerint három csoda fűződik Finához: meggyógyította a dajkát, meggyógyított egy vakot, s halálakor maguktól megszólaltak a városka templomainak harangjai. Emlegetik még, hogy halálos ágya mellett virágok nyíltak, s hogy ezek a „Szent Fina ibolyái” minden évben maguktól nyílnak a városka tornyainak falán. A könyv nem tesz rendet a hagyományok között.

Fina Ciardi, a mártír (ez egy spanyol szöveg szerinti titulus) elszegényedett nemesi család lányaként született 1238-ban. Tíz éves korában elvesztette apját. Súlyos betegségbe esett. Egyszerű deszkán feküdvé élte tovább életét. Anyja is meghalt mellőle. Jótékony ismerősök ápolták. Az égiektől ráért szenvedéseket derülten, bátran viselte el. 1253. március 12-én halt meg.

A dóm és a szent szó idézőjelei arra utalnak, hogy egyik sem állja meg a helyét. Dóm, mint a fő templom rangja, ugyanis csak püspöki székhelyen lévőnek jár, márpedig San Gimignano Volterra püspökségéhez tartozott és tartozik. A másik: Fina, eddigi tudomásom szerint, csak a „boldog” címet érte el. Még azt sem sikerült kiderítenem, hogy neve a Serafinának, vagy a Josefinának a rövidítése. Forrás mind a kettőre van. Lehet, hogy még egyszer oda kell utaznom, hogy megfejtssem a rejtélyt? De ha azt nem is, legalább meglátogassam a házat, ahol élt. Erre ugyanis éppúgy nem jutott idő, mint arra, hogy felülről, a torony tetejéről nézhessünk körül. A toronymászás Luccában, Sienában, Firenzében is elmaradt. Illetve szóba sem került.

+ + +

Szállásunk és ellátásunk keserveire vigasztalásul iktattak be programunkba egy borkóstolót. Nem vitás, hogy San Gimignano a tornyain kívül a chianti, illetve a vernaccia hazája is, de hát ennek megállapítására csak a városka rovására kerülhetett sor. Szelíd dombok szőlői között tolattunk be (mert oda is úgy tolattunk be) a Torciano-birtok villaszerű épületének parkolójába, a távirányítós kapu mögé (kijönni már alig-alig sikerült, pedig akkor szerettünk volna gyorsan beszállni a csak lassan csillapuló eső elől).

Kedélyes barátsággal fogadtak bennünket. Az asztalokon nem akármilyen szűz olivaolajos kenyérszeletek és hatalmas poharak. Előbb a fogásukra, aztán a beléjük töltött nedűk ízlelésére tanították a laikus (és szakértő) társaságot. Martina fordításában részesültünk a különbnél különb borfajták készítésének elárulható titkaiban. (A már említett két fajtán kívül a Doge, Baldassare, Il Cavaliere és Bartolomeo nevek hangzottak el. A legfinomabb azonban a végére maradt, a misebor.)

Végül pedig beljebb a bemutató anyagi alapjának biztosítása következett. Megnyíltak a pénztárcák, majd a busz raktere előtt a gond: hogyan lehet úgy berakodni, hogy ne dűljön föl az ajándéknak szánt ital. Az égháború ellenére kellemetes délidő után indultunk tovább, Siena, a 14. századi fáradhatatlan egyházújító Sienai Szent Katalin lakóhelye felé.

+ + +

Siena fekete-fehér csíkos dómját felújítják. Azért így is maradt bőven néznivaló rajta, kívül is, belül is. A hatalmas építmény két évszázados formálódás után, a 13. század végefelé hatalmuk tetőpontjára jutó szienaiak számára kicsinynek tetszett. Tengelyére merőlegesen belekezdték egy még nagyobbba, de pestis és végül statikai problémák és pénzihiány miatt visszatértek az eredeti befejezéséhez. Így aztán román, gót, sőt belül itt-ott barokk stílus jegyei is tanulmányozhatók rajta. A falfelületeken és a berakásos technikával készült padlózaton pedig a korai századoktól kezdve a helyi vagy messzebből jött képzőművészek csodálatos alkotásai sorakoznak. Az oszlopokon álló, domborművekkel díszített szószék a kupola alatt a 13. századi Nicola Pisano keze munkája. A városról megjelentetett képes ismertető könyv szerint a „katedrális” legnagyobb mesterműve.

Martina felhívta a figyelmünket a campanilek sajátosságára, hogy a szinteken feljebb és feljebb haladva, egyre több ablakot, vagyis íves-oszlopos nyílást látunk. Így könnyítettek az alsóbb szakaszok terhelésén. Az sem mellékes, hogy a nehéz márvány csak burkolat a téglából felfalazott építményeken. Kivételek a nagy tömör kő tartóoszlopok.

A legendás ókorra emlékeztet a Romulust és Remust tápláló anyafarkas szobra. A közismert római ábrázolástól eltérően azonban, a templom előtti oszlopon a farkas nem hátra, hanem előre, a jövő felé néz.

Szemben a lépcsőkre emelt egyházzal, a térség túloldalán áll a kora középkor óta működő (mindenesetre Európában elsőként, talán már a 9. században alapított) kórház. Ezt

úgy kell érteni, hogy még egy-két évtizede középkori állapotok uralkodtak benne: negyvenágyas kórtermek, minimális felszereltség.

A város fő nevezetessége, az ismertségen és csodálaton a dómmal osztozva, a sugaras burkolatú Piazza del Campo. Számunkra azért is fontos, mert a Sopron műemlékeinek helyreállítását akkor irányító művészettörténész javaslatára a 20. század hetvenes éveiben a Fő tér és az Orsolya tér egyaránt ennek mintájára kapta burkolatát. Nagyságrendileg persze lényeges a különbség, egyebekről (a kő minősége és a középre lejtés káros hatása a szobrokra) nem is beszélve.

Nos tehát nézzük, miről híres Siena fő tere. Középpontjában áll az íves városháza, a maga 102 méteres tornyával. A tér évszázadok óta színtere a Palio néven a Szent Szűz tiszteletére rendezett, évente ismétlődő versenynek, amelyet a „contradék”, a városrészek vívnek egymással. A küzdelem előtt a lovakat templomi szertartáson hintették meg szenteltvízzel a győzelem érdekében. Ezek a városszéli templomok szimbolumaikkal a zarándokok eligazításául is szolgáltak, hogy szomszédságukban találjanak éji szállást maguknak. Mert ahogy Lucca és Pisa, úgy Siena is a messziről érkezőkön gazdagodott városállamokká lettek a középkorban.

A Palio története nem szakadt meg. Mára az egykori nyolevannál is több városnegyed ugyan 17-re csökkent, de a verseny hevessége nem. Szín pompás „korhú” jelmezekben, dobpergéssel és zászlók meg-meglóbálásával színesített felvonulás után tíz-tíz ló küzd — körbe vágatva és az Örömkutat megkerülve — a győzelemért. (Ha a száguldásban lovasa leesne róla, akkor is.) Amikor ott jártunk, még nem távolították el a nem sokkal korábban lezajlott esemény díszleteit, a ledöngölt homokot, a sarkoktól óvó zsákokat, a mellvédeket, a szuvenirboltokat (ezeket alighanem később sem bontották le).

Most, hogy írom ezeket a sorokat, látom, hogy ismét csak az történt velünk, mint minden városnézés után: rájövünk, hogy mennyi mindent nem láttunk, s amit láttunk, az is kezd egybemosódni a többivel. Hát igen, szűk utcák minden régi városban vannak. No de azért egy-két nevezetesség csak megmarad, helyhez kötötte a legrosszabb emlékezetben is!

+++

Gyalogszerrel kellett Firenze belvárosát megtekinteni. A műalkotásokat rejtő Galeria dell'Accademia sarkáról indultunk (ebben őrzik Michelangelo Dávidjának eredetijét). Az első család, amelyről hallottunk, természetesen a Mediciéké volt. Címerükben a hat golyó alighanem hat pirula, hiszen nevük is orvoslásra, gyógyszerkészítő műtra utal. Nevüket egyébként idegenvezetőnk következetesen Médicsinek mondta. Igaza lehet.

Kikerülhetetlenek azok az évszázadok, amikor felvirágoztatták a várost és pártolták a művészeteket. Már 1201-ben feltűnik egyikük a város tanácsstagjaként. Averardo pedig 1309-ben már prior. Ő a család vagyonának megalapítója. Cosimo, a „pater patriae” (a haza atyja jelzőt a nép adta neki), békés 30 éven át, 1464-ig állt a város élén. Unokája, a leghíresebb leszármazott, Lorenzo, II Magnifico (1449—1492), a „nagyserű”. Fia X. Leó néven pápa lett, de öccsének természetes fia, pápaként VII. Kelemen, sem adta alább. A család hatalma ezután lehanyatlott.

Még a műalkotásokra is szomorú napok vártak, amikor a nagyhatású hitszónok, Savonarola, ellenük uszította a népet, s kihirdette Krisztus királyságát. Sok remekmű veszett oda, amíg magát a barátot el nem égették. A nagy Mediciék ága kihalt, helyükbe idegen segítséggel oldalágon a toszkánai nagyhercegek kerültek. A név utolsó viselője Anna Maria Luisa de' Medici mint özvegy Firenzében halt meg, miután a család teljes vagyonát a városra hagyta. Azzal a kikötéssel, hogy azt nem szabad máshova elszármaztatni. Kívánságát máig tiszteletben tartják.

A San Lorenzo-templom síremlékeit meglátogatva Ővele kezdtük. Aztán következett a zsúfolt, barokk kápolna jellegzetes kialakítású és anyagú nagyhercegi kőmozaikjával, szarkofágjaival és címereivel. Majd az új sekrestye, amelyet Michelangelo tervezett, s a főfalón lévő szobrokat is ő alkotta. 1520—1535-ben készült. Két jelentéktelen herceg nyugszik egymással szemben. Giuliano római hadvezéri pózban, alatta az íves szarkofágon

fekszik az Éjszakát megtestesítő meztelen nő, jobbra a befelé forduló férfi, aki szintén ruhátlanul, a Nappalt jelképezi. A töprengő Lorenzo herceg szarkofágján most balra van a férfi, jobbra a nő. A Hajnal és az Alkony. A szobrászművész mélyértelmű remeklései. Sokan magyarázták, mi csak csodáltuk.

Elkerültük a vasútállomással szemben álló Santa Maria Novellát. Jobb is. Jónéhány évvel ezelőtt a közeli bankban váltottam lírát, majd elsétáltam az aluljáró mellett, a templom felé. Óriási tömeg hullámzott fel és alá. Egyszer csak látom ám, hogy egyenest felém tart egy szőke nő, oldalán egy-egy gyerekkel. És mondja a magáét. Sajnos a nőre figyeltem. Közben az egyik kölyök kiemelte a zsebemből a pénztárcámat, a frissen váltott bankjegyekkel. Rendőr, jegyzőkönyv, széttárt karok. Itthon a biztosító krokodilbőr tárcává értékelte föl a bugyellárisomat. Így kárpótoltak valamennyire a veszteségért. És közölték: nehogy azt higgyem, csak Firenzében történhet ilyesmi. Éppen akkor volt egy ügyük: valaki hasonlóképpen járt a — győri piacon.

Menjünk tovább. Odakint az Antinori család 15. században épült palotáját nézhattuk meg. Máig az övék, immár a 26. nemzedék lakja. Borkereskedők voltak világleletükben. (Az Interneten ma is hirdetik magukat.) Nem kevésbé nevezetesek a Strozziak. Palotájukról idegenvezetőnk elárult egy titkot: a hatalmas kváderkövek csak a burkolatot képezik, mögöttük téglafal húzódik meg, mint a többi, ezt utánzó épületnél. A sarkon kovácsolt vas lámpa, a házon fáklyatartók, a falból kiálló horgokon karikák: ezekhez kötötték lovaikat a látogatók. Szép bent a loggiás udvar. A ház előtt egy ágaskodó ló bronz szobra. Idegenvezetőnk nem rajongott érte.

Kijövet a zebránál szokatlan kép tárult elém. A kövezeten mozdulatlanul kuporgott egy koldus, olyan pózban, ahogy a mozlimok borulnak a földre. Férfi volt, vagy nő? Arcát barna keménypapír mögé rejtette. Ezen ákombákom: Vi prego un poco aiuto (Kérek tőletek egy kis segítséget). Előrenyújtott jobbkezében aprópénzre váró műanyag pohár.

Innen tovább sétálva — diadalív alatt — jutottunk el a Köztársaság térre. Megtudtuk, hogy ezen a helyen volt a római fórum, majd a zsidók gettója. Előkelő éttermek sora és a Bőség szobra fogadott. És egy fura képzőművészeti csodabogár: Legalább fél méter átmérőjű és két méternél hosszabb rozsdavörös vascső, ellentétes oldalán egy-egy erőlködő alak, egyik feljebb, másik lejjebb. Sem talapzat, sem írás. (Jaj, odébb ment már Katalin, így magyarázat sem.)

Fiakkeres nézelődők között érkeztünk el minden turista „kötelező” látványosságához, a dómnak, a keresztelőkápolnának és Giotto tornyának a terére. A belsőkre nem maradt időnk. Meghallgatván a magyarázatokat, ballagtunk tovább.

Az egyik sikátorban elénk tárult egy kerek torony, a házak közé szorulva. Szalma-torony a neve. Valamikor női börtön volt, most — lám, az idők változása — az egyik legelőkelőbb szálloda része.

Délelőtti sétánkat a Piazza della Signorián, a városháza terén fejeztük be. Amerre néztünk, mindenütt szobrok. A sokalakos Neptun-kúttal átellenben Cosimo de' Medici lovasszobra, a Palazzo Vecchio előtt Michelangelo Dávidjának másolata, mellette Bandinelli Heraklész és Cacus c. alkotása, a Panoráma-útikönyv szerint „a mester szánalmas erőfeszítése, hogy versenyezzék a nagymesterrel”. A szobrok a Loggia dei Lanzira néznek. Itt sorakozott fel ünnepséget nézve a város vezetősége, később a lándzsás Őrök (ezért a neve). Most szobrokat látunk a gótikus boltívek alatt. Többek között Giambologna A szabin nők elrablása c. márványszobrát és Benvenuto Cellini Perszeusz c. bronz alkotását. Az utóbbi művész önéletrajzáról is nevezetes. A 94 méteres toronnyal dicsekedő városháza előtt áll még Donatello műve, Firenze oroszlánja a város címerével. Oszolj, szabad programm következett.

Uffizi. Délután negyedkettőtől nézhattuk a képtár kincseit. Már aki kíváncsi volt rá. A két művészettörténész útitársunk meggondolta magát, s mégis csatlakozott ehhez a tulajdonképpen fakutatív lehetőséghez. Úgy látszik, belátták a délelőtti városnézéskor szerzett tapasztalataik alapján (amikor olyasmiket láttunk és hallottunk, amiket a szokvány

tájékoztatások nem szoktak nyújtani), hogy az oda férjezett ifjú joghallgatónő kiváló ismerője a különböző századok szobrászatának és festészetének is.

Volt energiánk a látnivalókhoz, mert szabadidőnkben jól megebédeltünk egy Self service névre keresztelt tiszta, rendes kis „vendéglátó-ipari létesítményben”. Aztán még elballagtunk a Ponte Vecchio forgatagába, s máris keresgélhettünk: hol az a bejárat, ahol várnak minket a többiek. Vidám nyugdíjasként jutottunk be, mert visszakaptuk az erre szánt pénzünket. 65 év felett ugyanis nem kellett fizetnünk. Odabent kevésbé volt barátságos a fogadtatás: mint repülőtéren a vizsgálat, nincs-e velünk valamilyen terrorista segédeszköz. Táská és fényképezőgép (beljebb amúgy sem szabad használni) az „alagútban”. Sajnos elengedtük a fülünk mellett, hogy van lift is, így aztán elfúló lélegzettel, lihegve értünk fel a második emeletre, nézelődésünk színterére.

Cimabue aranyló háttereitől Leonardo da Vinci perspektíváiig, Fra Filippo Lippi apáca-kedvesétől Botticelli közismerten szép alakjainak misztikus jelképrendszeréig csodálhattuk a reneszánsz óta létező képtár kincseit, amelyeket a város egykori vezetői, a Mediciek gyűjtöttek össze. Időnként le-lerogytam egy-egy felszabaduló székre (nem volt sok belőlük), amíg újult erővel nem követhettem idegenvezetőnket.

Aztán Martinával az élen elindultunk az Arno partján, hogy elérjük a belvárosból kitiltott buszunkat. Hát ez bizony hosszú út volt. Utolsó firenzei programpontként a késő délutáni párában tekinthettünk le a Michelangelo térről a városra. Így vált társasútunk igazán jó befejezésévé a toszkán főváros megtekintése. Megtapogattam ingem alatt a barna bőr tasakot, benne a tartalék euróval. Ezúttal megmaradt mind.

+ + +

Érdeemes volt? Hát persze. A már-már gépiessé váló hétköznapiakat időnként meg kell szakítani, hogy távolságot, mélységet kapjon bennünk a világ, s hazaérve felfedezzük itthon is a másságot, a színeket, és hogy tartalmas, új életbe kezdhessünk a legközelebbi kiruccanásig.